

RENAȘTEREA

ORGAN OFICIAL AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE
A VADULUI, FELEACULUI, GEOAGIULUI ȘI CLUJULUI

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMÂNĂ

Redactor: Protoereu D. ANTAL

— Abonamentul: 450 Lei la an —

CLUJ, Strada Iuliu Maniu Nr. 31

CUPRINSUL:

I. G.: Porunca vremii. — Asistent: Sfințirea bisericii din Aghireș. —
Prot. D. Antal: Pentru înființarea unui nou protopopiat. — Pr. Ion
Goron: Psihologia sectarului român. — Prot. Ioil Ghiurișan: Repriveri
asupra trecutului parohiei Unguraș, jud. Sălaj. — Daruri pentru cate-
drala din Cluj. — Cronică. — Comunicat oficial. — Convocarea con-
ferinței preoțești de toamnă a protopopiatului Lăpuș.

PORUNCA VREMII

— Din prilejul deschiderii anului de studii la Academia teologică. —

Duminecă, 8 Octomvrie a. c., s'a făcut deschiderea festivă a anului de studii la Academia Teologică. La sfârșitul sf. Liturghii, oficiată de cons. ep. Dr. Vasile Sava, preoți Aurel Mușat și Ion Goron și protodiaconul Dr. Ioan Vască s'a oficiat Te-Deumul. Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a vorbit avântat despre rostul acestei instituțiuni de cultură religioasă și națională și de munca prestată în cei nouă ani împliniți dela înființare. Serbarea s'a încheiat cu cuvântarea P. S. Sale Episcopului nostru.

Aceasta cuvântare constituie motivul, pentru care informația de mai sus o dăm în fruntea revistei. Cel ce străjuiește și ostenește la ridicarea celui mai mareț lăcaș de închinare românesc, a dat dovadă, că poartă grije și pentru temelia sufletească, pe care se ridică biserica cea vie a lui Hristos. A sintetizat așa de frumos rostul preoției, lucrul, pe care îl așteaptă lumea dela preoți și calitățile, de cari trebuie să dispună spre a putea fi de folos lumii, că aceste cuvinte trebuiesc răspândite — ca o nouă solie — până în cele mai îndepărtate colțuri ale Eparhiei.

P. Sf. Sa a arătat, care e porunca vremii pentru preoți. Ei trebuie să fie mântuitorii lumii din cumplita criză ce bântue neamurile dela un capăt la altul a pământului. Leacul îl constituie *renașterea morală*, care

nu poate veni decât de pe urma propovăduirii slujitorilor altarelor, dar mai ales de pe urma pildei, pe care o dau enoriașilor. Bagajul intelectual, pe care și-l pot agomisi în anii de studii și pe care trebuie să-l îngrijească și să-l completeze mereu ajunsă în viața pastorală, are mare importanță. Dar e neasemănat mai importantă viața lor cea de toate zilele.

Aceasta viață trebuie să fie de jertfă și devotament. *Preoția nu e carieră, ci vocațiune*. Ea nu e loc de adăpost, ci cale plină de primejdii și greutăți. Ea nu trebuie îmbrățișată cu gândul de a găsi o pâine, ci cu gândul de a servi neamul.

Zilele sunt grele, multe năcazuri pot abate atenția preotului dela lucrul, la care e chemat. Dar ei să nu se lase abătuți. Sufletul lor să nu fie drum de țară, nici piatră, nici loc plin de spini, ci ogor în care cuvântul lui Dumnezeu să aducă rod însutit. Ei singuri pot aduce mântuire lumii.

P. Sf. Sa a vorbit ca un păstor plin de grije pentru turma încredințată păstoririi Sale. Cu toată căldura se adresează slujitorilor orânduți sub înalta Lui comandă: **Preoți! Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu! Dacă aveți credință — celelalte se vor adaoge vouă!**

I. G.

Sfințirea bisericii din Aghireș.

Aghireșul, zis și Șorecani ca o traducere a ungurescului Egeres, este o comună mărișoară, chiar un fel de centru pentru comunele din jur. A ajuns importantă de când s'a ridicat în vecinătatea gării principale — căci are și o haltă, — o mare fabrică de gips, iar acum în urmă o și mai importantă uzină electrică care furnizează curent orașului Cluj.

În această comună sunt peste o mie de români, din cari un mic mănunchi și români ortodocși. Credincioșii noștri până de curând abea erau luați în seamă ca parohie. De când însă li s'a dat un preot în persoana vrednicului paroh *Vasile Fâșcu*, parohia a început să prindă viață și încă atât de intensivă încât au ajuns la hotărîrea de a-și ridica o sfântă biserică pe locul primit prin expropriere.

Cu sprijinul moral dat de către dl rector al Academiei teologice și deputat Dr. Ioan Vasca, ajungând la ceva fonduri bănești, preotul V. Fâșcu și consiliul său parohial au cumpărat vechea biserică de lemn din Vălenii-Huedinului (Vâlcăul-unguresc) cu 15.000 Lei, iar cu alte 25.000 au ridicat-o pe fundament solid de piatră și înclinându-o cu tenciuială și cu coperiș nou au ridicat o biserică cu înfățișare de nouă. Cu 5200 Lei și-au cumpărat un clopot. Călătorii cu trenul îi pot vedea silueta simpatică, zidită într-o margine a satului însă totuși aproape de centru. Pe dinlăuntru a rămas cu vechea pictură — e pictată binișor în întregime — care cu o mică reparație, căci s'a stricat prin muțare, va primi aceeași înfățișare simpatică ca și pe dinafară.

Sfințirea acestei bisericuțe, ridicată prin vrednicia preotului și a credincioșilor săi devotați, s'a făcut Duminecă, în 8 Oct. c., de către delegatul Prea Sfinției Sale, prot. D. Antal, revizor eparhial, însoțit de dl prof. diacon Dr. Orest Bucevschi și clericii Pavel Dabu și I. Vescan.

Sâmbătă seara s'a oficiat vecernia și utrenia, servind și P. On. protopop Aurel Muntean. Duminecă dimineața slujba sfințirii apei, a sfințirii provizorii a bisericii și sf. liturghie au fost săvârșite pe lângă cei amintiți și de următorii preoți: V. Ferghete-Dânc, D. Păltineanu-Nadeș, I. Chiu-

han-Huedin, I. Ceuca-Cubleș, Fl. Mureșan-Rișca și parohul locului V. Fâșcu. Slujbele au decurs cu toată solemnitatea, având la strană corul tineretului din Dânc, dnii Dabu și Vescan precum și câțiva cantori dibaci din jur și din loc.

Popor a asistat foarte mult încât nici jumătate n'a încăput în biserică. În fruntea celor ce au asistat au fost preoții gr. cat. român și reformat, notarul, medicul, șeful gării și alți intelectuali din loc cu doamnele.

La sfârșitul sf. liturghii a predicat delegatul episcopesc vorbind despre însemnătatea bisericii și pregătirea sufletească a credincioșilor cari vor să se folosească de darurile cerești ce se pot câștiga în biserică. Ca încheiere a adus binecuvântarea P. Sf. Sale asupra tuturoră cât și cuvinte de laudă preotului V. Fâșcu, pentru vrednicia arătată în activitatea desfășurată până acum, cât și celor cu cari a conlucrat și l-au ajutat. Celor ce n'au încăput în biserică, le-a vorbit protopopul tractual, tot despre însemnătatea bisericii.

După predică s'a săvârșit sf. maslu de către 7 preoți, iar poporul a fost stropit cu apă sfințită. Terminate serviciile, principalilor invitați li s'a servit o masă comună în casa familiei preotului, unde pe lângă preoții slujitori au participat preotul gr. cat., cel reformat, dnii Dr. Mihalca, med., ing. Fotiade, Ign. Morar, notar, I. Calugăr, inv., șeful gării și membrii consiliului parohial și meșterii cari au lucrat la biserică. Masa a decurs în atmosferă intimă, fără rigiditatea oficială.

Seara toți s'au îndepărtat din Aghireș cu satisfacția sufletească că au asistat la sfințirea unei biserici ce va fi piatră de temelie indestructibilă a parohiei noastre ortodoxe de acolo, căreia îi urăm menținerea ritmului de progres de până acum.

Asistent.

Daruri pentru Catedrala ort. din Cluj.

Întreprinderile de minerit și metalurgice din Ardeal, 5 kg. argint fin.

Dna Maria Perța Cluj, Lei 1000.

Dr. Alexandru Dragomir, primjurisconsult Banca Centrală Cluj, Lei 1000.

Dr. Oct. Sglimbea, dir. Bca Centrală Cluj, Lei 1000.

V. Comșa, dir. Bca Centrală Cluj, Lei 500.
 Victor Pop, Bca Centrală Cluj, Lei 500.
 Ioan Babeș, Bca Centrală Cluj, Lei 500.
 Paul Teochar, Bca Centrală Cluj, Lei 200.
 Dr. Aurel Demian, Bca Centrală Cluj,
 Lei 100.

Pr. Traian Sava-Bedeci, Lei 1000.
 Colecta preot. L. Munteanu din Meteș,
 Lei 957.

Dna Eugenia Dr. Vască-Cluj, Lei 2500.
 Dr. Laurian German, două octoiche mari
 legate în piele.

Parohia Aciliu, Lei 500.
 Ing. Damaschin, Lei 100.
 Parohia Văleni (Huedin) și fam. preo-
 tului V. Moldovan, Lei 500.

Pr. V. Șpan-Lupșa, Lei 1000.
 Pr. Șt. Marinoi-Pietroasa, Lei 400.
 Pr. T. Cotuțiu-Cluj, Lei 500.
 Parohia Someșeni, Lei 1000.
 Pr. I. Damian, Lei 100.

Gen. Dr. Nic. Marosin Lei 2000.
 Dna Raluca și Ioan A. Scriban, prof.
 univ. Cluj, un potir, disc, linguriță, copie,
 steluță, miruitor, de argint aurite.

Dna Adelina și Virginia Sebastian Cluj,
 un potir, disc, steluță, copie, linguriță de
 argint aurite.

Dna Dr. Alma Popoviciu-Mohora, 2 sfeș-
 nice antice de argint.

Dna Maria Ciortea din Cluj, o perinută
 frumos lucrată.

Pentru înființarea unui nou protopopiat.

Cine cunoaște părțile Zlatnei cu cele
 nouă parohii din jurul ei, de sub Dealul-
 Mare, știe cât de anevoioasă este admini-
 strarea lor din centrul protopopiatului Abrud.
 Cea mai apropiată parohie, Valea Dosului,
 este de 23 km., iar cea mai depărtată, Pre-
 saca Ampoiului, de 39 km. Depărtarea a-
 proape se dublică când îți stă în cale de
 parcurs Dealul-Mare, care stă ca o graniță
 de Carpați, între ținutul Abrudului și ținutul
 Zlatnei. Arondarea aceasta forțată, nenatu-
 rală și nepractică s'a făcut de mult în urma
 împrejurării că plasa Abrudului și a Zlatnei
 aparțineau aceluiaș județ, apoi părțile Abru-
 dului nu le puteai lipsi de un protopop și
 cum nu avea suficiente parohii, i s'au dat

și cele din jurul Zlatnei. În România mare
 această anomalie s'a menținut prin stabi-
 lirea granițelor dintre arhiepiscopia Sibiului
 și episcopia Clujului, pe granițele vechilor
 protopopiate, cari în mod forțat au rămas
 tot în împărțirea veche.

Dacă, acum, cunoști și celelalte veci-
 nătăți ale Zlatnei, constați că 10 parohii
 de pe valea Almașului, aparțin în mod tot
 atât de forțat de protopopiatul Geoagiului,
 cu toată atâta din punct de vedere ad-
 ministrativ cât și judecătorec aparțin Zlat-
 nei. Afară de aceasta gravitatea în mod na-
 tural spre Zlatna, unde iau parte la târguri,
 au treburi la societățile miniere și la ser-
 vicile montane.

Zlatna e deci singurul centru natural al
 acestui ținut și în mod logic ar fi trebuit
 la vremea sa, să se și facă un protopopiat,
 dându-se aceste parohii în număr de 19,
 plus una dela protopopiatul Albei-Iulia, ca
 să aibă numărul recerut de lege.

Fiindcă nu s'a făcut când trebuia, o în-
 cercare de înființare ulterioară ni s'a părut
 prea greu de realizat. Pentru punerea în
 discuțiune a acestei chestiuni, iată că ne
 vine într'ajutor informația că Arhiepiscopia
 Sibiului are în proiect înființarea unui nou
 protopopiat cu sediul în Balșa, la cari să
 aparțină toate cele 10 parohii din valea
 Almașului și Ciburile. Pentru aceste parohii
 nici prin mutarea sediului la Balșa nu li se
 face prea mare îndemână, nefiind centru
 pentru ei. Din acest motiv se agită din nou
 chestiunea înființării protopopiatului Zlatnei.
 Ca să se poată realiza dorința lor e o mare
 pedecă: deslîpirea lor de arhidieceză și ali-
 pirea la episcopia Clujului. Ce privește com-
 pensarea protopopiatului Abrud pentru per-
 derea celor 9 parohii din jurul Zlatnei, s'ar
 putea ajutara ușor. Abrudul ar rămânea cu
 14 parohii, căci azi are 23. La acestea s'ar
 adauge cele trei Mogoșuri, prea depărtate
 de Lupșa (60—67 km.) aparținătoare plasei
 Abrudului, tot asemenea parohiile din jurul
 Sohodolului, Peleş, Poiana și Valea-verde,
 dela protopopiatul Câmpenilor, de asemenea
 aparținătoare plasei Abrudului. Prin aceste
 treceri, protopopiatele Câmpeni și Lupșa ar
 rămânea fiecare cu câte 20 de parohii. Pro-
 topopiatul Geoagiului, prin cedare ar fi nu-
 mai ușurat, căci azi are 38 de parohii. A-
 ceașta arondare a parohiilor ar fi cea ma

ideală, căci ar fi servite paralel cu interesele administrative, judecătorești, obștești și interesele bisericesti, atât de importante pentru ierarhia noastră bisericească.

Dacă parohiile almășene și-ar arăta printr'un memoriu dorința de-a aparține Zlatnei unde le gravitează toate interesele, suntem convinși că Î. P. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae, deplin înțelegător, le-ar satisface dorința, dându-le deslegare de deslippinge dela protopopiatul Geoagiului.

Ca încheiere țin să declar pentru toți cei interesați în această chestiune, că am pus în discuțiune înființarea noului protopopiat al Zlatnei, numai îndemnat de dorința servirii intereselor noastre bisericesti, azi stânjinite prin o arondare forțată, nenaturală și nepractică a parohiilor din acest ținut.

Prot. D. Antal.

Psihologia sectarului român.

3. Forma socială a religiei.

Religia, ca trăire individuală, e numai o latură a vieții religioase, cealaltă latură, extrem de importantă în istoria omenimei, e religia constituită în instituțiune socială. La temelia ori cărei culturi, primitive ori avansate, despre care ne poate da informație istoria ori etnologia, vom găsi o religie cu caracter social, adică constituită în biserică, ca autoritate socială, având o doctrină și un cult comun. Și ori ce evoluție în sinul omenimei nu e altceva, decât evoluția acestor trei ramuri ale religiei sociale: doctrină, cult, autoritate.

E. Durkheim a avut o inspirație fericită și o intuiție clară, când a pus originea religiei în societate. Căci prin aceasta a atras atențiunea asupra diferenței esențiale ce există între forma religioasă individuală și socială.

Religia ca realitate socială nu e suma concepțiilor religioase despre lume a indivizilor singuratici, ci e o realitate de sine stătătoare, o valoare supraindividuală, impunându-se individului prin puterea ei de constrângere și fiind îndreptată totdeauna împotriva tendințelor centrifugale ale egoismului individual. H. G. Wells¹⁾ constată: „De când există lumea toate religiile și

toate filosofii tind în direcția de a supune egoismul individual unui suflet comun, general.“

Această *opozitie între interesul individual și interesul societății* este trăsătura cea mai caracteristică a religiei sociale. Este chiar izvorul, din care ia naștere, — constată T. Brăileanu. „Întâia condiție pentru constituirea unui sistem religios ca funcție socială este opoziția între interpretarea individuală și cea socială a lumii. Religia se naște din tendința comunității de a-l lega pe individ de comunitate, de a-l face să interpreteze lumea conform tradiției și experienței sociale.“¹⁾

Nu intră între preocupările acestei lucrări scrutarea problemei, de unde împrumută societatea forța de constrângere asupra individului. Fapt e, că o siguranță intuitivă ne spune fiecăruia, că atât actele cugetării noastre, cât și acele ale moralității, estetice și religiunii noastre se bazează pe o autoritate mai presus de noi, au valoarea lor proprie supraindividuală. Suntem asociați în calitatea noastră de ființe sufletești, morale, printr'un „spirit obiectiv“. Forța de constrângere a societății are și un fundament biologic. „O generație transmite, prin educație, generațiilor următoare tot ceea ce a produs ea: pentru cele care urmează patrimoniul moștenit apare absolut exterior și constrângător, are caracterul unui fapt.“²⁾ Dar cel mai de seamă purtător al tradiției este biserica, și cea dintâi autoritate constituită, care nu îndeplinește un rol biologic, ci unul social, este autoritatea religioasă.

Religia unei comunități e totdeauna rezultatul unei sinteze între mai multe concepții religioase; e o religie de compromis. Concepția religioasă despre lume cuprinde în sine multe elemente iraționale, din aceste elemente iraționale un popor, o clasă socială, le scoate pe acelea, cari corespund mai mult cu interesele de ordin social și psihologic al lor. Intelectualii vor alege între două posibilități: stăpânirea rațională a lumii, ori misticismul dătător de beatitudine. Amândouă drumurile pleacă dintr'o concepție raționalistă-pantheistă și duc la individualizare. Militarii în mod necesar se

¹⁾ Tr. Brăileanu: Sociologie generală. Pag. 217.

²⁾ P. Andrei: Probleme de sociologie. Pag. 105.

¹⁾ H. G. Wells: Lumea lui William Clissold. Pag. 65.

îndreaptă spre fatalitate. Economii vor prefera magia, care e în stare să schimbe natura, de mersul căreia depinde existența lor. Burghezia — comercianții, industriașii, având necesitatea de a întreține legături cu un mare număr de oameni, se va ocupa de raționalizarea practică, activă, a vieții religioase. Religia unei societăți va lua caracterul corespunzător cu interesele clasei sociale celei mai importante. Va trebui să fie, totuși, o religie de compromis, neputând fi neglijate total interesele celorlalte clase. Preoții și politicienii vor tinde la reglementarea ritualului, la formarea dogmatismului, etica îndreptându-o în spre scopurile utilitariste ale statului.

Principiul doctrinar dela baza unei religii sociale va determina întreagă structura politică și economică a societății respective. Trecerea dela totemism la cultul strămoșilor înseamnă totodată trecerea dela clan la familia patriarhală, dela migrațiune la stabilitate, cultul strămoșilor fiind legat de locul înmormântării.

O religie socială va încerca să reglementeze până și viața cea de toate zilele a membrilor ei. Opera lui Solon era un cod, o constituție, un ritual. Drept și religie formau o singură instituție, legea nefiind altceva, decât o consecință firească a religiei.

Religia socială se îndreaptă spre ritualism, dogmatism și utilitate publică, deci spre politic. Iar politica este o concurență serioasă a eticei religioase. Impune individului scopuri înafară de el și chiar morții (pentru patrie) îi împrumută un colorit religios. Interesele politice reclamă adeseori compromisuri religioase, o îngustare a sentimentului de frăție, o îndreptățire a luptei cu armele. Din acest motiv religioșii întransigenți abandonează orice preocupare de viață obștească. Devin apolitici ori chiar antipolitici. Poate obveni însă și soluția diametral opusă: extirparea răului cu orice mijloace, războiul purtat „ad maiorem dei gloriam”. Politica are totdeauna tendința de a utiliza religia pentru stăpânirea maselor. Și astfel se formează o etică socială organică, bazată și ea pe ideea de frățietate. Dar această etică va fi totdeauna utilitaristă.

Religia cuprinde totalitatea activității omenești. Imaginea divinității fiind prinsă

în idealul binelui, frumosului și adevărului, religia influențează, promovează ori împiedică, știința, care e pusă în slujba adevărului, arta, pusă în slujba frumosului și etica, pusă în slujba binelui.

Conceptiile religioase transformă felul de judecată și chiar emoțiile oamenilor. Din religie isvoresc organizațiune și autoritate. Prin religie viața primește o valoare mai înaltă. Religia schimbă chiar mersul istoriei. Evenimentele nu urmează în mod necesar unul după altul, ci în felul cum oamenii au știut să găsească un nou adevăr, un nou ideal.

Posibilitatea progresului uman e dat în opoziția, în lupta dintre tendințele religioase individuale și colective. Progresul consistă în eliberarea conștiinței individuale de sub presiunea colectivității. Factori de ordin social, economic ori politic reclamă necesitatea găsirii unui nou ideal de viață, — se va naște o nouă sinteză religioasă. Și cum procesul de progresare e în vecinică desfășurare, vom găsi totdeauna alături de biserica oficială a unei societăți o religie a „virtuoșilor”: sectele.

Pr. Ion Goron.

Repriviri asupra trecutului parohiei Unguraș, jud. Sălaj.

(Urmare)

Așa dar și în hrisovul de Stavropighie ocupă localitatea ca un punct însemnat și de importanță în ochii contemporanilor vovezilor români, cari au dus un rol deosebit în istoria acestui ținut și cari își aveau sediul în Cetatea Chioarului.

Nu putem confunda sub acest raport Ungurașul din jud. Sălaj (pe vremuri aparținător jud. Dobâca) cu Ungurașul din jud. Someș (ungurește Bálványos váralja) din următoarele motive:

Ungurașul Someșului din vechime și până azi a fost și este locuit de Unguri băștinași. Ce rost a putut avea aici crucea ortodoxă, iar vovezii de Maramureș ortodocși și ei ce interes puteau avea să înfigă crucea românească și ortodoxă în mijlocul unei comune curat ungurești?

Ungurașul Someșului este prea aproape de Cetatea Chioarului, pentru ca să poată fi folosit la delimitarea și definirea unui

ținut mare cum este Chioarul-Dobâca-Sălaj-Satu-Mare și Bihor, cu atât mai vârtos că uzanța pretinde ca în astfel de cazuri să se fixeze puncte mai îndepărtate pentru ca teritoriul să poată fi mai bine definit.

Ungurașul jud. Sălaj are multe părți de hotar cu numiri ce se derivă dela o viață intensă bisericească cum sunt: Mănăstirea, Dealul Popi, Clejiile, Unghiul Popilor, numiri caracteristice cari la Ungurașul Someșului nu obvin. Ori numirile de hotar își trag obârșia în cele mai multe cazuri dela scopul pe care l-au servit, iar numirile de mai sus sunt originale și curat românești.

Ungurașul Someșului nici pe departe nu avea acea importanță pe care am văzut-o din vechime la Ungurașul Sălajului.

Tot atâtea argumente că Ungurașul amintit în hrisovul de stavropighie a Patriarhului Antonie este Ungurașul jud. Sălaj și nu cel din jud. Someș.

Bun înțeles „Mănăstirea“ după care s'a numit partea de hotar și de care s'a ținut Clejiile și Dealul Popii, este distrusă de mult de vitregia vremurilor apuse și s'a pierdut în negura trecutului, însă numirea neaș românească a rămas ca o dovadă că a existat, — și din conștiința populației nu se poate șterge, deși teritoriile au format proprietatea boerilor streini de neamul nostru.

La lumina faptelor petrecute și înșirate mai sus întrezărim însă că într'o localitate însemnată din punct de vedere politic, administrativ și de comunicație, trebuia să palpitateze și un puternic curent religios, iar religia nu putea fi alta decât cea ortodoxă, mărturisită de voievozi hegemoni și recunoscută în hrisovul de stavropighie a Patriarhului din Constantinopol. Numai astfel ne putem explica și faptul că în jurul acestei parohii centrale și-au păstrat religia străbună încă vre-o 23 parohii, și că aceste parohii ortodoxe aflătoare la poalele Meseșului până la anul mântuirii (1918) erau cele mai avansate posturi de avangardă a legii românești ortodoxe în partea de N. V. a metropoliei de Sibiu.

Monografistul Dr. Maurițiu Petri (el însuși român de origine, însă lepădat de neam) afirmă în tom. III. p. 338 că „locuitorii comunei Unguraș în anul 1750 în număr de 458 erau de religie gr.-catolică și numai

după 1779 au trecut la ortodoxie“. Numitul istoriograf însă nu și-a luat osteneala să scruteze adevărul sub raport religios, să examineze autenticitatea datelor culese, poate, din izvoare tendențioase. N'a voit să ia act de acțiunea fiorosului general Bukov, care avea și executa ordinul să extermineze pe ortodocși și să facă statistică uniată cu sabia. De altfel nu-i mirare când domnii Dr. Dionisie Stoica și I. P. Lazar în a lor „Schită monografică a Sălajului“ publicată sub auspiciile „Astrei“, susțin la fel, că „Ungurașul are azi 120 fumuri cu 700 suflete de religie gr.-cat.“ — și aceasta la anul 1901, când această parohie din a sa obârșie a fost ortodoxă și așa a rămas până în ziua de azi.

Ce i-ar fi costat pe acești domni să consulte măcar un „Calendar Arhidiecezan“ de Sibiu, să se convingă de adevăr?

Ce l-ar fi costat pe monografistul Dr. Petri să răsfoiască câteva pagini din cartea lui Hodor la care se referă atât de des și să vadă ce scrie acesta la p. 891? — unde acest istoriograf cu seriositate și competență susține: „Dintre toate religiile cea mai schingiuită a fost religia ortodoxă, deși dela anul 947 până azi atât aici (în Dobâca) precum și în restul Ardealului a fost singura religie a populației“. Istoriograful înșiră aci parohiile concentrate în protopopiatul ortodox al Miluanului sub conducerea protopopului Ioan Damscha: 1. Miluan, 2. Hida, 3. Sântămăria, 4. Gălpăia, 5. Treznea, 6. Baica, 7. Rachiș, 8. Ronita, 9. Unguraș, 10. Agrij (în parte), 11. Păușa, 12. Bodia, 13. Bodia (în parte), 14. Stâna, 15. Sânpetru, 16. Brusturi, 17. Bălan, 18. Bozna, 19. Ciumărna (în parte), 20. Dol, 21. Chendremal și 22. Sânmihai (în parte); aproape tot acelea cari alcătuiesc protopopiatul de azi al Ungurașului. Statistica lui Hodor arată că în fiecare parohie era câte un preot, iar numărul sufletelor se cifra la 7486, — în anul 1832.

Fapt incontestabil că parohia a fost și este în întregime ortodoxă și sediu protopopesco ortodox. Biserica cea veche a parohiei Unguraș actualmente restaurată pe domeniul Balc al prințului Ghika, poartă următoarea inscripție: „Ac. [esta Biserica sau șindilit anul 1825, 35.000 șindile și lea plătit Buda On, crucea din turn au plătit

Blaga Lupina și crucea mică Popa Dumitru paroh bisericei, Brinde George ficurator, Stan Blaga curator, Farcaș Nicolae, Pop David, Șerdan Crăciun, Ghiuruțan Costan, Olariu Blaga, Șerdan Onuț, Ghiuruțan Lăpădat scris Faur Ioan". Iar actul de sfințire după restaurare poartă iscălitura episcopului Moga.

Această biserică n'a fost ridicată din origine în mijlocul comunei, ci a fost adusă odată cu mutarea comunei din partea de hotar numită Curmătură, urmele de mutare se puteau bine deosebi încă pe timpul când sta bisericuța veche alătura de cea nouă. Bârnela de goron din cari era făcută biserică nu trădau să fi eșit din ferestru, ci erau lucrate numai din săcure; în structura ei nu era nici un singur cui de fer, ci exclusiv cue de lemn. Clopote avea această biserică două, din care unul a trepat în anul 1916, când cu căderea Bucureștilor a venit poruncă dela stăpânirea ungurească să fie tras într'un ceas de vreme. În anul 1918 s'a și recuirat acest clopot pentru trebuințele armatei austriace și a rămas unul mic în greutate abia de 20 kg.

Pictura acestei biserici era făcută în anul 1810 de fiul comunei Ioan Pop Zugravu, om cu pronunțat talent și cu o tehnică vrednică de accentuat, când socotim mai ales că n'a avut nici o școală și totuși a creat tablouri apreciate chiar de către oameni pricepuți în această materie. De altfel arta lui se poate vedea și azi în bisericile din Păușa, Bălan și Gălpăia și după cum mărturisește dl prof. At. Popa în Nr. 8 din 23 Februarie 1930 al „Renașterei” și în biserică din Apahida.

Dl prof. Popa spune; „Pictura nu este lipsită de valoare artistică” și încheie: „Ar fi bine când s'ar putea identifica și alte lucrări ale pictorului Ioan Pop, nefiind cunoscut în iconografia acestor plaiuri”. Îmi permit să intercalez aci că deși nu a fost cunoscut pe plaiurile diu jurul Clujului, cu atât mai mult a fost cunoscut aici în jurul său, fiindcă multe bisericuțe de lemn au fost înzestrate cu nenumărate icoane în stil bizantin eșite de sub penelul lui. Și cu toate că a trecut deja un veac dela înfăptuirea lor, totuși sunt intacte și dintele vremii nu se observă pe ele.

Numitul zugrav născut în această co-

mună, era fiu de plugari crescut în mediu de agricultori cu înclinați pronunțate spre tot ce era în legătură cu viața sufletească și fiindcă superlativul după a lui concepție bună și sănătoasă era întruchipat în biserică, a început și el a desemna sfinți și diferite figuri până când a ajuns la perfecțiunea ce se poate vedea și azi în bisericile amintite. Contemporanii lui povesteau că un consătean al său vrând să-și bată joc de meseria lui, a zis să-i vopsească un drac pe burtă. Pictorul imediat s'a executat, în rîsul celor prezenți și a pacientului chiar, însă acesta nu și-a mai putut mântui pielea de pictura îngrozitoare, înzadar a umblat pe la toți vrăjitorii și doftorii, ci a purtat-o până la moarte când a dus-o cu sine în pământ. Ar fi locul să-i eternizez aci datele biografice, însă, durere, acestea îmi lipsesc, nepoții lui de frate — căci descendenți direct n'a avut — nu știu da alte deslușiri, decât că au avut un strămoș care era pictor vestit. Pentru parohie însă este un titlu de mândrie că l-a avut și-l poate număra între fiii săi.

(Va urma)

Prot. Ioil Ghiurițan.

CRONICA

Te-Deum de ziua nașterii M. Sale Regelui Carol II-lea. Toți on. preoți din cuprinsul eparhiei noastre se îndatorează ca să facă *Luni în 16 Octomvrie*, ziua nașterii M. Sale Regelui Carol II-lea un *Te-Deum* la orele obicnuite, invitând și autoritățile locale. Altcum cu privire la serbătorile naționale s'a dispus deja cu ordinul Nr. 510—1933, trimis tuturor oficiilor în subordine și publicat în „Renașterea” Nr. 5 dela 5 Februarie a. c.

Hirotonire. În zilele de 9 și 10 Octomvrie c., P. Sf. Sa a hirotonit întru diacon, preot și duhovnic pe clericul *Dumitru Rusu*, pentru parohia *Cara* protopopiatul Cluj.

Congresul asociației generale a Clerului s'a hotărît să se țină pe zilele de 28 și 29 Noemvrie în București, având până acum următoarele puncte de program: 1. Poziția Bisericii ortodoxe române față de celelalte Culte. 2. Votarea regulamentului desvoltător al Statutului Asociației Generale. 3. Darea de seamă despre activitatea co-

mitetului. 4. Alegerea noului Comitet Central al Asociației. Noi suntem de părere că ultimul punct să se scoată din program, până ce asociația generală se va pune pe baze legale, adică de a reprezenta toate asociațiile clericale din țară și să nu mai fie cum e astăzi o simplă asociație cu titlul mincinos de asociație generală.

Al XIX-lea ajutor din Fondul ajutorului preoțesc în suma de 53.000 Lei s'a acordat familiei fieiertatului preot pensionat Dumitru Muntean din Finciu, decedat la 30 Septembrie a. c.

Pentru ajutorarea moșilor guvernul a luat următoarele dispozițiuni: a) Reducerea prețului mizeritului; b) Reducere la cumpărarea medicamentelor; c) 50% reducere pe C. F. R. tuturor moșilor, pentru transporturile de cereale ce se vor face pentru gările de pe liniile: Oradea-Vaşcău, Călățele, Huedin, Alba-Iulia, Zlatna, Câmpeni, Turda. Vor mai avea reducere de 50% pentru transporturile ce se vor face pe aceste linii cu încărcături de lemne, scânduri și obiecte fabricate de locuitorii munților; d) Se vor începe, în toamna aceasta lucrările pentru repararea podurilor și șoselelor.

Bancnotele de 1000 Lei vor fi schimbate cu altele noi începând din 15 Oct. c., până la 31 Dec. 1933, după care dată se scot de tot din circulație.

Un cămin cultural al soc. preoțești „Renașterea” din Oltenia se va zidi în Craiova. lângă biserica sfântul Dumitru, pe locul donat de primăria orașului. Piatra fundamentală s'a pus încă la 17 August a. c., în cadrul unei mari solemnități, la care au vorbit P. Sf. Sa Episcopul Vartolomeiu, dl C. Potârcă, primarul orașului, pr. C. Stănică, președintele societății. Felicităm pe frații noștri preoți din Oltenia pentru această mare izbândă, căci acest cămin suntem convinși că va ajunge un puternic difuzor de viață și cultură creștină ortodoxă.

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 5871/1933.

Comunicat oficial.

Se aduce la cunoștință cuturor clericilor *Academiei noastre teologice*, că cei ce nu se prezintă la înscriere până la 15 Octombrie a. c., vor fi considerați retrași și vor fi exmatriculați.

Consiliul eparhial.

Nr. 544/1933.

CONVOCATOR

Prin aceasta declar de convocată conferința preoțească de toamnă a protopopiatului Lăpuș pe ziua de *Joi, 19 Octombrie 1933, ora 8 a. m.*, la școala de stat din *Tg.-Lăpușului*, cu următoarea

Ordine de zi:

1. La ora 8 sf. Liturghie în capela din *Tg.-Lăpușului* oficiată în sobor cu predică de Pr. Gh. Todea din Borcut. Invocarea sf. Duh.

2. Deschiderea conferinței din partea președintelui, constituirea și constatarea celor prezenți.

3. Referatul unui preot asupra lucrărilor preoților cu subiectul dat de P. Ven. Consiliu Eparhial și publicat în „Renașterea” Nr. 37/1933: „Prin ce mijloace s'ar putea obține îmbunătățirea veniturilor preoțești din parohie etc.”, lucrare ce o va trimite fiecare preot în scris președintelui până cel mai târziu în 12 Octombrie a. c.

4. Desbaterea asupra serviciului religios, predicii și a temei oficioase.

5. Casuri pastorale, atitudinea preotului în fața diferitelor împrejurări.

6. Comunicări oficiale.

7. Constituirea în colegiu pentru satisfacerea ord. P. Ven. Consiliu Eparhial din 23 Septembrie a. c., Nr. 5334/1933 publicat în „Renașterea” din 1 Octombrie a. c. Nr. 39, alegerea delegaților la adunarea Casei de Economii a Clerului, cari, totodată vor lua parte și la serbările sfintirii Catedralei.

8. Norme pentru catehizare în școala primară.

9. Propuneri și închiderea conferinței. Se recere prezența fiecărui preot fără nici un fel de scuză.

Tg.-Lăpușului, la 2 Octombrie 1933.

Președinte:

Ștefan Gheție, protopop.